

בס"ד. ש"פ וארא, ראש חודש שבט, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

וארא אל אברהם וגו' כאל-שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם וגו' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו' וידעתם כי אני הוי'¹.
ומדייק בזה אדמו"ר הזקן בהדרוש הידוע בשם "דער פרומער וארא"²
(ובתוספת הגהות וביאורים וקיצורים מהצ"צ, כפי שנדפס באוה"ת³),
דצריך להבין, הלא גם אצל האבות כתיב וירא אליו הוי'.

(ב) ומקדים לבאר, דהנה כתיב⁴ כי לא ידח ממנו נדח, ומבואר
בספרים⁵ שזה הי' ענין גלות מצרים בחומר ובלבנים, שהם היו גלגול דור הפלגה, שהם היו נשמות גבוהות, וחטאו באמרם
הבה נלבנה לבנים גו' נבנה לנו עיר ומגדל גו', וחשב מחשבות⁶ לבלתי
ידחו, ע"כ הביאם בגלגול גלות מצרים, ותקנו זה ע"י עבודה קשה בחומר
ובלבנים כו'. ומ"ש לא ידח ממנו נדח, ממנו דייקא, היינו, שכל הניצוצין
שבכל הנפשות מישראל סופן לאשתאבא⁷ בגופא דמלכא כו'.

אך איך תוכל הנפש שהיא בכח"י גבול ונברא לאשתאבא בגופא דמלכא
א"ס ב"ה להיות לאחדים ממש, הרי זה ע"י התורה ומצוות שהם
לבושים לנשמת האדם שעל ידם תוכל להתאחד באלקות ביחוד גמור.
וכמבואר בזהר⁸ על הפסוק⁹ ואברהם זקן בא בימים, באיננו יומין עילאין
כו', שהם הלבושים דתורה ומצוות, ועז"נ¹⁰ ימים יוצרו גו', שזהו מספר

ממנו נדח). וראה תניא ספ"ט. הלי' ת"ת

לאדה"ז פ"ד ס"ג.

(5) פע"ח שער חג המצות פ"א. של"ה

במסכת פסחים קסד, א.

(6) נח יא, ג"ד.

(7) זח"א ריז, ב.

(8) ח"א רכד, א. א. קכט, א. וראה תו"א חיי

שרה טז, א. משפטים עו, ג. עט, ב. ד"ה

ואברהם זקן תשל"ח (תו"מ סה"מ חשון ע'

שז ואילך).

(9) חיי שרה כד, א.

(10) תהלים קלט, טז.

(1) ריש פרשתנו (וארא ו, ג"ז).

(2) נדפס בתורה אור דפוס לעמבערג שנת

תורה"ה (ז, ב ואילך). ולאח"ז — במאמרי

אדמו"ר הזקן על פרשיות התורה ח"א ע' רלח

ואילך. שם בהוספות ע' 26 (בהוצאת תשמ"ט).

וראה אודות מאמר זה — רשימת כ"ק

אדמו"ר מהור"י"צ בספר השיחות תורת שלום

ע' 86. "התמים" חוברת ח ע' ז [שפ, א.

הועתק ב"היום יום" ב שבט]. שיחת ש"פ

וארא תשי"ב (תו"מ ח"ד ע' 274).

(3) ריש פרשתנו (ע' קיט ואילך).

(4) שמואל-ב יד, יד (ושם: לבלתי ידח

הימים שניתנו לכל אחד מן השמים כפי שיעור הלבושים הצריכים לשורש נשמתו כו'.

אך אין כל אדם זוכה שיהיו כל ימיו שלמים ולא יחסר בהם אפילו שעה א' ורגע א'. והעצה לזה היא כמארז"ל¹¹ להיות כל ימיו בתשובה, וענין התשובה הוא אותיות בושה, והיינו, שכאשר יתבונן ויעמיק שכלו בגדולת ה', אשר הוא ממכ"ע וסוכ"ע וכולא קמי' כלא חשיב, ואיך הוא עומד עליו ורואה במעשיו כו', אזי יפול עליו הבושה ממנו ית'. ובענין זה יש ריבוי מדריגות עד רום המעלות כו', וכל מה שהאדם עולה בהשגתו בגדולת א"ס ב"ה, תקטן בעיניו מעלת עבודתו כו', וירגיש שהוא רחוק מה' בתכלית, ולכן יתבייש ביותר ממנו ית'. וזהו מ"ש¹² ולנו בושת הפנים, דקאי על כל אחד מישראל, גם צדיקים, שגם אצלם שייך המעמד ומצב הנדח, מצד עצם הענין דירידת נשמתו למטה, לבירא עמיקתא¹³, תמורת היותה חצובה מתחת כסא הכבוד¹⁴, ועם המלך במלאכתו ישבו שם¹⁵, שלכן הנה גם בהיותו למטה בתכלית הביטול, כמ"ש¹⁶ ונחנו מה, הרי סוכ"ס ישנה מציאות שעלי' אומרים ונחנו מה, וכיון שהאמת היא שאלקות היא אמיתית המציאות, הרי המציאות שלו היא ענין של שקר, היפך האמת, ומזה נעשה אצלו ענין הבושה ממנו ית', ועד שמרגיש את עצמו כמו עני ואביון כפשוטו, שמתבייש ביותר, ומיד כשנזכר על מעמדו ומצבו הנה בכה בכך במר נפשו כו'¹⁷, כפי שהוא אצל כל אחד מישראל ביוהכ"פ בתפלת נעילה. והו"ע יראת בושת, שהיא המדריגה היותר נעלית ביראה (למעלה גם מיראת הרוממות)¹⁸, וזהו ענין התשובה, שעל ידה ממלא ומשלים את החסרון בהימים כו'.

ג) וזהו ענין גלות מצרים, דהנה, יש מצרים בקדושה, ומבחי' מצרים דקדושה נמשך ונשתלשל עד שנעשה למטה בקליפה ערות הארץ, דהיינו בחי' פגם הברית, שמטמאים אותו כו', כמ"ש¹⁹ אשר מצרים מעבירים אותם. ולהעיר גם מהמוזכר לעיל (ס"ב) שבנ"י שהיו בגלות

11) שבת קנג, א. 12) דניאל ט, ז. וראה לקו"ת נצבים נא, ז. וות רבה פ"ב, ג. 13) לשון חז"ל — חגיגה ה, ב. 14) פרדס שער א (שער עשר ולא תשע) 15) דברי הימים א ד, כג. וראה ב"ר פ"ח, 16) בשלח טז, ז-ח. 17) דרך חיים ה, ד. 18) ראה תניא פמ"ג. סידור אדה"ז הערה 19) פ"ז. לתיקון חצות בשם הרב המגיד. פרשתנו ו, ה.

מצרים היו גלגול דור הפלגה, והרי בדור הפלגה נתגלגלו הניצוצין של קרי שהוציא אדה"ר במשך ק"ל שנה²⁰. וענין יציאת מצרים הו"ע התשובה, שהו"ע הבושה בגלל שמרגיש ריחוקו מה' בתכלית, כנ"ל, ועי"ז יתעורר לצעוק אל ה' כו', ולהבטל ולהכלל באורו ית'. ועז"נ וידעתם כי אני הוי', שהו"ע ההתקשרות בשם הוי' שע"י התשובה, שאינה לפי ערך כללות עבודתו הקודמת כו'²¹.

ד) **אך** צריך להבין מה שדרוש זה אמרו רבינו הזקן בפרשת וארא. ובהקדם מה שסיפר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²² אודות רבינו הזקן, שבאיזה ענין ומדריגה שהתעסק, כן ה' מעמד ומצב נפשו הק', ומזה מובן כיצד ה' המעמד ומצב (וואס האט זיך אָפּגעטאַן) בעת שרבינו הזקן אמר את הדרוש וארא כו' ושמי הוי' כו' בענין כי לא ידח ממנו נדח, שהוצרך להיות מורא גדול בעת אמירת דרוש זה, "אָ בייעזע חסידות, גאָר מורא'דיק". ולכאורה, מאמר כזה מתאים יותר שאמירתו תהי' בפרשת שמות, שבה מדובר אודות מעמדם ומצבם של בני"ה בהיותם בגלות ושעבוד מצרים, בעבודה קשה בחומר ובלבנים כו'. ומהו הטעם שמאמר זה נאמר בפרשת וארא, שבה מתחיל כבר ענין הגאולה, החל מהמכות שהכה ה' את מצרים, שאז כבר בטלה עבודה מאבותינו²³.

ה) **ויובן** בהקדם משנת"ל (במאמר די"ט כסלו²⁴), שאף שהבירור שע"י שלמה ה' נעלה יותר מהבירור שהי' ע"י משה, שהרי²⁵ משה אמר קומה הוי' ויפוצו אויבך וינוסו משנאיך²⁶ [ולא כמו דוד (שהכין את כל הענינים שבאו אח"כ אצל שלמה בפועל ובגלוי, כמ"ש²⁷ הכל בכתב מיד הוי' עלי השכיל) שאמר קומה הוי' למנוחתך²⁸], והיינו, שאע"פ שהבירור ה' ע"י נסיעת הארון (ולא באופן טבעי, כמו אצל יהושע), הנה גם לאחרי הבירור נשאר עדיין מנגדים, אויבך ומשנאיך, אלא שהיו באופן דיפוצו וינוסו, משא"כ שלמה, שבימיו קיימא סיהרא באשלמותא²⁹, כתיב בי"ס³⁰ וישב שלמה על כסא הוי', שישב במקומו

25) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשעד.	20) פע"ח ושל"ה שם.
26) בהעלותך י', לה.	21) ע"כ תוכן המאמר.
27) דברי הימים"א כח, יט.	22) ספר השיחות תורת שלום שם.
28) תהלים קלב, ח.	23) ר"ה יא, רע"א. וראה לקו"ש חט"ז ע' 34 הערה 18.
29) ראה זח"א קנ, א. רכה, ב. שמו"ר פט"ו, כו.	24) ד"ה פדה בשלום ס"ח"ט (לעיל ע' 202 ואילך).
30) דברי הימים"א כט, כג.	

במנוחה, ובדרך ממילא נתבטלה המציאות של האויב והשונא, ואדרבה כו', וכמ"ש³¹ ומלכת שבא שומעת את שמע שלמה גו' ותבוא ירושלימה בחיל כבד מאד וגו' [דנוסף על פשטות הענין, אין מקרא יוצא מידי פשוטו³², הרי זה כולל גם את הניצוצות שבכל הדברים שהביאה מלכת שבא עמה], והיינו, שאפילו שמע שלמה (לא רק ענין הראי', אלא אפילו ענין השמיעה) פעל בהניצוצות שיתעוררו ויומשכו לקדושה, בדוגמת אבוקה שמושכת אלי' כל ניצוץ אש, מ"מ³³, הנה גם בימי שלמה נתבררו רק הניצוצות שהם עדיין במדריגת הקדושה, היינו שהם במציאות אש, ולכן נמשכו אל האבוקה, אבל עדיין נשארו ניצוצות שנאבד מהם לגמרי אור הקדושה, וע"ד המבואר במק"א³⁴ דמ"ש בסש"ב³⁵ שבג' קליפות הטמאות אין בהם טוב כלל, אין הכוונה שאין בהם שום ניצוץ כלל, שהרי אי אפשר להיות קיום שום דבר בלי איזה ניצוץ טוב, אלא שהניצוץ נתרחק ונחשך לגמרי (כמ"ש³⁶ נר רשעים ידעך, היינו, שהנר (הניצוץ) שנמצא ברשעים כבה ואינו במציאות אש, ולכן אין ביכולת האבוקה למשכו), ועד שנעשה כמו רע, וכפי שמצינו³⁷ דוגמא לזה בנגלה דתורה, שיש אופן שהיתר נהפך להיות איסור, וכמו חתיכה עצמה נעשה נבלה כו'³⁸, הנה ניצוצות כאלו לא נתבררו בימי שלמה. וענין זה יתחדש לעתיד לבוא דוקא, כמ"ש³⁹ את רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וכתיב⁴⁰ אז אהפוך אל עמים גו', היינו שהרע יהפך לטוב, הנה גם הניצוצות שנאבד מהם אור הקדושה לגמרי עד שנעשו כמו רע, יתבררו ויתעלו ויוכללו בקדושה.

1) **אמנם** אף שנת"ל שתכלית השלימות דבירור הניצוצות יהי' לעתיד לבוא דוקא, וכמ"ש⁴¹ ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, היינו, לא רק הנדחים, שפירוש נדח הוא שישנה מציאותו אלא שנמצא מרחוק, אלא אפילו האובדים, שכבר נאבדו לגמרי⁴², ואעפ"כ הנה גם הם יבואו וישתחוו להוי' בהר הקודש בירושלים, בחי' שלימות היראה⁴³, מ"מ, הרי ידוע שכל הגילויים דלעתיד לבוא תלויים

37) ראה סה"מ תרס"ה ע' קד.

38) חולין ק, א. קח, א.

39) זכרי' יג, ב.

40) צפני' ג, ט.

41) ישעי' כז, יג.

42) ראה לקו"ת דרושים לר"ה ס, א.

43) ראה לקו"ת פקודי ד, א.

31) מלכ"ס י, א-ב.

32) שבת סג, א.

33) ראה המשך תער"ב שם ע' תשסט

ואילך.

34) ראה סה"מ עת"ר ע' קג ואילך.

35) ספ"א.

36) משלי יג, ט. כד, כ. איוב כא, יז.

במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁴⁴, והיינו, שנעשים על ידם. ולהעיר, שענין זה מרומז בלשון "לעתיד לבוא" גופא, שהרי כל מציאות העתיד מתייחסת אל העבר, ולולי העבר לא שייך העתיד. וזהו גם מה שמצינו שכאשר רבינו הזקן מבאר בתניא⁴⁵ מעלת הגילויים דלעתיד לבוא, ה"ה מוסיף "וגם כבר הי' לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה כדכתיב⁴⁶ אתה הראת כו' בראי' חושיית כו'", כי, דוקא מצד זה שכבר הי' לעולמים מעין זה בעבר, יכול להיות כן גם בעתיד. וזהו גם מ"ש⁴⁷ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, והיינו, שאע"פ שלעת"ל יהיו נפלאות אפילו לגבי יצי"מ⁴⁸, מ"מ, מעלת הנפלאות דלעת"ל יכולה להיות רק לאחרי וע"י שהיו תחילה ימי צאתך מארץ מצרים. וזהו גם מה שכל הענינים דלעתיד לבוא הם בהמשך להעבר, שנעשים ע"י עבודתם של בני", ועד שאין לך ענין שנמשך מלמעלה מבלי שיהי' בו תפיסת ידו של איש ישראל (עס קען ניט זיין אַז אַ איד זאָל ניט צולייגן צו דעם אַ האַנט). ומזה מובן, שגם שלימות הבירור דלעת"ל בנוגע לניצוצות שנאבדו כו', צריך להיות מעין ודוגמא לזה במעשינו ועבודתינו עתה. ויש לומר, שזהו גם מה שמצינו שכאשר רבינו הזקן מבאר בתניא⁴⁹ אודות ענינים בלתי רצויים שמג' קליפות הטמאות לגמרי, שהם אסורים וקשורים בידי החיצונים לעולם, ואין עולים משם עד כי יבוא יומם ויבולע המות לנצח, כמ"ש⁵⁰ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ה"ה מוסיף "או עד שיעשה תשובה גדולה כל כך שזדונות נעשו לו כזכיות", כיון שצריך להיות מעין זה גם במעשינו ועבודתינו עתה.

ז) **וע"פ** משנת"ל (במאמר די"ט כסלו⁵¹) שהעלאת הניצוצות שנתרחקו ונאבדו כו' קשורה עם הענין דחסידין יברוכה⁵², שחסידין ממשיכים בחי' פנימיות עתיק עד לבחי' מלכות דמלכות, יש לומר, שענין זה נעשה בכללות ע"י גילוי תורת החסידות נוכח משנת"ל (במאמר די"ט כסלו⁵²) שבתורה גופא שעל ידה נעשה הבירור בדרך ממילא, בדרך מנוחה, הנה בפרטיות יותר יש אופן שהוא כמו יציאת המלך ממקומו והליכתו למקום האויב (שאז נעשה רק יפוצו אויבך וינוסו משנאיך, ולא

49) פ"ז.

50) סי"א"ב (לעיל ע' 205 ואילך).

51) תהלים קמה, יו"ד.

52) סוס"ח. סי"ג (לעיל ע' 203 ואילך).

44) תניא רפ"ז.

45) פל"ו.

46) ואתחנן ד, לה.

47) מיכה ז, טו.

48) ראה אוה"ת נ"ך ח"א עה"פ (ע' תפז).

באופן שבטלים לגמרי), שזהו כללות הענין דנגלה דתורה, שאף שזהו דבר הוי', הלא כה דברי כאש⁵³, מ"מ, ה"ה יורדת ומתלבשת בענינים גשמיים, כמו המחליף פרה בחמור וכיו"ב, ומתעסקת בענינים של טוב ורע, ועד לטענות של שקר כו'. משא"כ פנימיות התורה, שהיא בחי' עץ החיים, כדאיתא ברע"מ⁵⁴, ומבואר בארוכה באגה"ק⁵⁵ לבעל הגאולה, הנה על ידה נעשה שלימות הבירור בדרך מנוחה (קומה הוי' למנוחתך), ועד לקיום היעוד אז אהפוך אל עמים גו', ובפרט עי"ז שתורת החסידות גופא עוסקת בביאור ענין בירור והעלאת ניצוצים אלו שנתרחקו ונאבדו כו', כמו בהדרוש וארא הנ"ל ("דער פרומער וארא") שמדבר בענין כי לא ידח ממנו נדח, ועד שנזכר בו גם ע"ד החטא הידוע כו', הנה זוהי העבודה בזמן הזה שהיא מעין ודוגמת ופועלת שלימות הבירור דלעת"ל, שגם הניצוצות שנתרחקו ונאבדו כו', יתעלו ויוכללו בקדושה.

ח) **ועפ"ז** יש לבאר גם מה שהדרוש הנ"ל נאמר בפ' וארא דוקא, שבה מדובר אודות הגאולה, ולא בפ' שמות, שבה מדובר אודות הגלות וקושי השעבוד, כי, כדי שתוכל להיות אמירת דרוש כזה שענינו לפעול ענין שהוא מעין ודוגמת שלימות הבירור דלעת"ל, צריך להיות מעמד ומצב של גאולה.

ובהקדים שכללות ענין גלות מצרים שבפ' שמות, עם היותו מצד פרעה, הרי זה פעל ירידה כו' אצל בני". וכידוע הפירוש במ"ש⁵⁶ וירעו אותנו המצרים, דלכאורה, הול"ל וירעו לנו⁵⁷, אלא הפירוש הוא שעשו אותנו רעים וחטאים ללמוד ממעשיהם⁵⁸, והיינו, שהמצריים פעלו בבני"רע כזה שמצד עצמם לא היו שייכים אליו⁵⁹ (וכמו בגזירת פרעה וכל הבת תחיון⁶⁰, שאותם המצריים שאליהם נאמר⁶⁰ כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, הנה הם יחיו את בנות ישראל בדרך החיים של מצרים כו'⁶¹). ועד כדי כך, שענין הגלות פעל אפילו אצל משה רבינו, כפי שמסופר בס"פ שמות⁶² שמשה רבינו טען להקב"ה למה הרעותה לעם הזה. והענין בזה, שמצד משה רבינו לא שייך שענין הגלות יפעל עליו

(58) של"ה קסב, א. וראה גם ספר השיחות תרצ"ט ע' 324.
(59) ראה שיחת ליל ב' דחה"פ שנה זו (לקו"ש ח"ז ע' 89. תו"מ חמו" ע' 308).
(60) שמות א, כב.
(61) ראה לקו"ש ח"א ע' 111.
(62) ה, כב.

(53) ירמי' כג, כט. וראה ברכות כב, א.
(54) זח"ג קכד, ב.
(55) סכ"ו.
(56) תבוא כו, ו.
(57) ראה זבח פסח להר"י אברבנאל
בהגש"פ (פיסקא וירעו).

כו⁶³, אבל אעפ"כ, היתה אצלו איזה נגיעה כו', מצד התקשרותו עם בני, להיותו רועה ישראל, כמו רועה שרצונו להיות יחד עם צאן מרעיתו, וכפי שאמר הרה"צ מבארדיטשוב⁶⁴, שאי אפשר שיהי' בגן-עדן לבדו ח"ו ללא שאר בני. וכפי שמצינו אצל הרועה הראשון, יעקב (ששופרי' מעין שופרי' דאדה"ר⁶⁵ שתיקן חטא אדה"ר⁶⁶), שמצד עצמו הי' מוכן לגאולה, ואעפ"כ, כיון שהילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי, לכן הנה גם אצלו מוכרחת להיות ההנהגה באופן דאתנהלה לאטי גו' עד אשר אבוא גו'⁶⁷. ועד"ז מצינו אצל משה רבינו, שהוצרך להשאר במדבר יחד עם דורו⁶⁸, שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו⁶⁹. וכן ירמי' הוצרך לילך לגלות כדי להיות יחד עם בני דורו⁷⁰, והיינו לפי שרועה נאמן צריך לילך עם צאן מרעיתו, באיזה מקום שיהי' כו'. ומצד ההתקשרות של משה עם בני, הנה פעולת הגלות על בני פעלה גם על משה רבינו שטען להקב"ה למה הרעותה לעם הזה. ועז"נ בהתחלת פרשת וארא, וידבר אלקים אל משה, דיבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר למה⁶² הרעותה לעם הזה⁷¹, באמרו, וארא אל אברהם וגו', חבל על דאבדין ולא משתכחין כו', שהאבות לא הרהרו אחר מדותי, ואתה אמרת למה הרעותה⁷², היינו, שעל זה הוצרך להיות ענין של ביטוש מלמעלה (מלמעלה דוקא, כי אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו⁷³), ע"ד מארז"ל⁷⁴ אעא דלא סליק בי' נהורא מבטשין לי' כו'. ולאחרי זה הי' יכול להתחיל ענין הגאולה כו'.

ועד"ז מובן בנוגע להדרוש הנ"ל שאמירתו היתה בפרשת וארא דוקא, דהנה, תוכן הדרוש בעניני פרומקייט כו' (כפי שנקרא "דער פרומער וארא") הו"ע הביטושים ברוחניות, ע"ד ענין הגלות והשעבוד בחומר ובלבנים כפי שהוא ברוחניות, בחומר דא ק"ו ובלבנים דא ליבון הלכתא כו'⁷⁵. ועי"ז הי' יכול להיות מעמד ומצב של גאולה, שאז יכולים לפעול באמירת הדרוש ענין שהוא מעין ודוגמת שלימות הבריור דלעת"ל, שגם הניצוצות שנתרחקו ונאבדו, יתעלו ויוכללו בקדושה.

(63) ראה גם אוה"ת ואתחנן ע' סה.	(71) פרש"י ריש פרשתנו.
(64) ראה גם שיחת ש"פ יתרו הי"ש"ת	(72) פרש"י שם (ו, ט).
(תו"מ ח"א ע' 11).	(73) סוכה נב, ריש ע"ב. קידושין ל, ב.
(65) ב"מ פד, א.	וראה תניא פי"ג.
(66) תניא אגה"ק ס"ז.	(74) זח"ג קסח, א. הובא ונתבאר בתניא
(67) וישלח לג, יג"ד.	רפכ"ט.
(68) ראה נתחומא חוקת י.	(75) זהר ח"א כז, א. ח"ג קנג, א. וראה
(69) בהעלותך יא, כא.	תו"א ר"פ שמות.
(70) ראה פסיקתא רבתי פכ"ז.	

ט) **וכל** זה מודגש עוד יותר עתה, שנשארו כמה ימים לביאת משיח, ולכן מפיצים (מ'גיסט) חסידות בריבוי, החל מהביכלאך של רבינו הזקן, וכן הביכלאך של הצמח צדק, שהשנה היא שנת המאה להסתלקות-הילולא שלו, שמדפיסים לאחרונה, ועד לדרושי רבינו נשיאנו, שע"ז מאירים את החושך כו"⁷⁶, ועד שזוכים לביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

